

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Véleménye Tárgy: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek az Európai Unió innovatív és fenntartható faalapú iparágairól – Hozzájárulás az EU növekedési és foglalkoztatási stratégiájához”

COM(2008) 113 végleges

(2009/C 175/20)

2008. február 27-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek az Európai Unió innovatív és fenntartható faalapú iparágairól – Hozzájárulás az EU növekedési és foglalkoztatási stratégiájához

COM(2008) 113 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága 2008. november 18-án elfogadta véleményét. (Előadó: Brendan BURNS, társelőadó: Thomas STUDENT.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. december 3–4-én tartott, 449. plenáris ülésén (a december 3-i ülésnapon) 167 szavazattal 2 ellenében, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Ajánlások

A véleményben kifejtett okok miatt az EGSZB az alábbiakat javasolja:

1.1 Szélesíteni kell a faalapú iparágak fogalmát, kiterjesztve az erdőtulajdonosokra és más gazdasági szereplőkre, például az erdészeti vállalkozókra, s ezzel egészen az értéklánc kezdetétől meghatározva a problémákat és a lehetőségeket.

1.2 Tovább kell javítani – többek közt tanulmányok révén – az olyan meglévő európai adatbázisokat, amelyek az összes kitermelhető faanyag mennyiségét és potenciális minőségét, valamint a faalapú iparágak felfelhasználását (mind európai, mint importforrásból) rögzítik, hogy teljes körűvé, aktuálissá és összevethetővé tegyüik őket.

1.3 Támogatni kell az Európa erdeiből származó fa fokozott mértékű termelését, jobb hozzáférhetőségét és használatát, valamint különféle célokra történő arányos felhasználását országos szinten.

1.4 Ösztönözni kell a fa és a faalapú anyagok nagyobb mértékű felhasználását.

1.5 Támogatni kell a faalapú iparágak imázsát javító intézkedéseket.

1.6 Aktívan fel kell lépni a fa és a fatermékek által az éghajlatváltozás hatásainak enyhítésében – például szén-dioxid-elnyelőként – betöltött szerep elismeréséért.

1.7 Óvni kell az ágazatot a kibocsátáskereskedelmi rendszerből eredő káros hatásoktól.

1.8 Meg kell szüntetni a fa és a fatermékek kereskedelme előtti akadályokat. Biztosítani kell a szabad, de tisztességes kereskedelmet.

1.9 A hetedik keretprogramon és a kapcsolódó programokon keresztül, a faalapú ágazatokkal foglalkozó technológiai platform (Forest-based Sector Technology Platform, FTP) keretében meghatározottak szerint foglalkozni kell az ágazat kutatási igényeivel.

1.10 Ösztönözni kell mind az ezzel foglalkozó európai uniós intézményeket, mind az iparágat arra, hogy különös figyelmet fordítsanak a faalapú iparágakra vonatkozó uniós munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági politikák, rendeletek és programok végrehajtásának előmozdítására, hogy az uniós országok azonos szintre kerüljenek.

1.11 Az iparág igényei alapján ki kell alakítani az európai szakképzést és képesítéseket a teljes erdészeti-faipari láncre.

1.12 Ösztönözni kell a nemzeti szintű, illetve nemzeti szint alatti hatóságokat arra, hogy ismerjék el a kereskedelmi célú erdőgazdálkodásban és a faalapú iparágakban rejlő lehetőségeket, és ennek megfelelően járjanak el. Kellő figyelmet kell fordítani a vidéki területek út- és egyéb infrastruktúrájába való beruházások növelésére.

1.13 Az erdészeti cselekvési tervhez kapcsolódva rendszereket kell kifejleszteni annak felmérésére, hogy milyen gazdasági és társadalmi értéket jelent a többcélú erdőgazdálkodás és az erdők faanyagon kívüli szolgáltatásai, és gondoskodni kell arról, hogy ezeket egyetlen – többek közt az erdőtulajdonosokat és az erdészeti vállalkozókat is magában foglaló – iparág alkotóelemeiként ismerjék el.

2. Háttér

2.1 A jelen vélemény alapját képező „Az Európai Unió innovatív és fenntartható faalapú iparágairól” című közlemény (COM(2008) 113 végleges) – a továbbiakban: „a közlemény” – eredete az Európai Bizottságnak a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához szóló, „A versenyképesség helyzete az EU faalapú és ahhoz kapcsolódó iparágaiiban” című közleményére (COM(1999) 457 végleges), valamint a Közösség lisszaboni programjának végrehajtásáról szóló közleményre (COM(2005) 474

végleges) nyúlik vissza. Emellett kapcsolódik az EU erdészeti cselekvési tervéhez is (COM(2006) 302 végleges), amely öt évet ölel fel (2007–2011), célja pedig az, hogy 18 „kulcstevékenység” révén támogassa és szélesítse a fenntartható erdőgazdálkodást és az erdők többfunkciós szerepét. Ezek egyike (a 17. számú) konkrétan „a fenntartható erdőgazdálkodással érintett erdőkből származó faanyag és egyéb erdészeti termékek használatának ösztönzése”.

2.2 A közlemény elsősorban azokkal a kihívásokkal foglalkozik, amelyekkel a faalapú iparágaknak – azaz a papírpépet, papírt és papírcsomagolásokat gyártó iparágaknak, illetve a fafeldolgozó iparnak, így a fűrészárut, faalapú lemezeket és parafát gyártó iparnak, valamint a nyomdaiparnak – szembe kell nézniük. Nem foglalkozik tehát közvetlenül sem az erdészeti ágazattal – amely a faalapú iparágak fő alapanyagát, a fát biztosítja –, sem más olyan csoportokkal, amelyek üzleti tevékenysége vagy megélhetése az erdőn alapul.

3. Az európai bizottsági javaslat összefoglalása

3.1 A közleményben az Európai Bizottság főként azokat a kihívásokat tárgyalja, amelyekkel a faalapú iparágaknak szembe kell nézniük, így olyan kérdésekkel foglalkozik, mint a globális verseny, az éghajlatváltozás, az energia vagy a faellátás, illetve ezek esetleges hatásával az ágazat jövőbeli nyereségességére és versenyképességére.

3.2 A faalapú iparágak az európai gazdaság fontos részét képezik, és gyakran jelentős szerepet játszanak a vidéki területek fenntartható foglalkoztatásának megőrzésében.

3.3 A problémákat 19 „intézkedés” révén kívánják kezelni, melyek a következő főbb területekhez tartoznak:

- a) A nyersanyagokhoz való hozzájutás (8 intézkedés)
- b) Éghajlatváltozással kapcsolatos szakpolitikák és környezetvédelmi jogszabályok (4 intézkedés)
- c) Innováció és K + F (4 intézkedés)
- d) Kereskedelem és együttműködés harmadik országokkal (2 intézkedés)
- e) Kommunikáció és tájékoztatás (1 intézkedés)

4. Általános megjegyzések

4.1 Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság figyelmet fordít azokra a kihívásokra, amelyekkel a faalapú iparágaknak szembe kell nézniük, és szintén üdvözli a javasolt intézkedések listáját. Sürgeti, hogy ezek ne maradjanak pusztán javaslatok, hanem mielőbb hajtásuk is végre őket.

4.2 Az EGSZB, bár megérti a közlemény hátterét és alapját, sajnálja, hogy csekély vagy semmilyen figyelmet sem kaptak az értéklánc elején működő szereplők, például az erdőtulajdonosok vagy az erdészeti vállalkozók, illetve az erdők által vagy az erdőkben betöltendő egyéb funkciók (melyekre néha „erdészeti klaszter” néven hivatkoznak).

4.3 Az EGSZB sürgeti, hogy fordítsanak nagyobb figyelmet a nyereséges erdőgazdálkodás folytatásának szükségességére mint a teljes értéklánc versenyképességének feltételére. A nyereséges erdőgazdálkodás alátámasztja a fenntartható erdőgazdálkodást, és megfelelő ösztönzőket teremt az ágazatba történő beruházásokhoz és a faellátás biztosításához.

5. Részletes megjegyzések

5.1 A nyersanyagokhoz való hozzájutás

5.1.1 Az EGSZB-t aggasztja, hogy az erdészetet és a faalapú iparágakat érintő döntések nem mindig alapulnak az Európa erdeiben lévő faanyag rendelkezésre állására és felhasználására vonatkozó teljes körű, naprakész és összehasonlítható statisztikákon, ami oda vezet, hogy a kereslet nem találkozik a kínálattal, és nem teljesülnek a kitűzött célok. Hasonlóan fontos volna, ha ismernénk és prognosztizálni is tudnánk a faalapú iparágak által felhasznált – európai vagy importforrásból származó – fa mennyiségét.

5.1.2 Bizonyos európai politikai kezdeményezések, különösen a biomassza és a megújuló energiaforrások használatát ösztönzők, még jobban megnehezítik a (fa)nyersanyag rendelkezésre állását a faalapú iparágak számára, részben a piacot megzavaró támogatások megjelenése révén. Az EGSZB-t aggasztja ezeknek a faalapú iparágakra gyakorolt hatása. Tekintve, hogy a fanyersanyag mint energiaforrás után egyre nagyobb igény mutatkozik, az EGSZB úgy véli, hogy az erdei erőforrások különféle célokra való felhasználását arányossá kellene tenni. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg mélyebben a biomassza-energia piacát alapanyaggal ellátó „energiaerdők” (rövid vágásfordulóú erdők) elgondolását.

5.1.3 A piacot a szokásos piaci mechanizmusoknak kell irányítaniuk, és azt nem torzíthatják az egyik fajta használatot a másikkal szemben előtérbe helyező támogatási rendszerek.

5.1.4 Bár a megnövelt faimport nem jelent járható utat e kialakulóban lévő probléma megoldására, az ilyen importot nem kellene mennyiségi, jogszabályi vagy más jellegű akadályokkal terhelni.

5.1.5 Az EGSZB szerint az egyetlen hosszú távú, fenntartható megoldást az európai erdőkből kitermelhető favolumen növelése jelentheti,

- a meglévő erdőkkel folytatott fenntartható gazdálkodást úgy szélesítve, hogy azok több, kereskedelmileg hasznosítható fát tudjanak termelni;
- az erdőterületet növelve, hogy a fakínálat jobban fedezhesse a keresletet.

5.1.6 Az EGSZB úgy véli, hogy mivel a nyersanyag létfontosságú a faalapú iparágak számára, a közleménynek ki kellett volna használnia a lehetőséget a szubszidiaritással kapcsolatos kérdések, például a hosszú távú faellátás megoldására irányuló nemzeti és szubnacionális szintű intézkedések tárgyalására.

Tény, hogy több uniós tagországban semmiféle hatása nincs a több kereskedelmi célú erdő létrehozására szóló „ösztönzésnek”. Úgy tűnik, az okok eltérőek: néhány országban a közömbösség, más országokban az a feltételezés, hogy már most is elég fa áll rendelkezésre. Ugyanakkor számos tanulmány jelez uniós szinten fahiányt ⁽¹⁾.

5.1.7 Ahhoz, hogy a fát el tudjuk szállítani a vevőkhöz, jó út- és egyéb infrastruktúrára van szükség. Az, hogy kevés beruházás történik a vidéki és távoli régiók úthálózatába, megnöveli a szállítás költségeit. Például egy megrakodott kamion egy kis vidéki úton közlekedve ugyanazon a távolságon 75 %-kal több költséget termel (idő és üzemanyag), mint egy jól kiépített autópályán. Az EGSZB-t aggasztja, hogy erre a nemzeti, illetve szubnacionális szintű hatóságok nem fordítanak elég figyelmet. A közúti szállításra vonatkozó méret- és súlykorlátozások további költségterhet jelentenek.

5.2 Éghajlatváltozással kapcsolatos szakpolitikák és környezetvédelmi jogszabályok

5.2.1 A fatermékek életciklusuk teljes tartama alatt tárolják a szén-dioxidot, és ha más anyagok helyett fát használunk, az jelentős CO₂-megtakarításhoz vezethet. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak jobban előtérbe kellene állítania a szén-dioxid fatermékekben való tárolását és azt a tényt, hogy ez pozitívan járulhat hozzá az éghajlatváltozás hatásainak csökkentéséhez.

A fának ezt a pozitív szerepét a kiotói folyamat 2010 utáni szakaszában teljes egészében el kell ismerni, és az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy ezt az elismerést a kiotói jegyzőkönyv aláíróinak 2008-ban Poznańban tartandó 14., illetve 2009-ben Koppenhágában tartandó 15. konferenciáján (COP14, illetve COP15) érjék el.

5.2.2 Az Európai Bizottság alábecsülte azt a veszélyt, amit a kibocsátáskereskedelem az európai papírpép- és papíriparra, illetve részben a fafeldolgozó iparra jelent, amelyeket a kibocsátáskereskedelmi rendszer kétféle módon érint: egyrészt közvetlenül, azáltal, hogy részt vesznek a rendszerben, másrészt közvetve, az elektromos energia árának a kibocsátáskereskedelmi rendszerből eredő nagymértékű növekedése miatt ⁽²⁾. A kibocsátáskereskedelmi irányelvre vonatkozó jelenlegi tervek igen nagy mértékben megterhelik majd az ágazat nyereségességét, és nagyon is lehetséges, hogy üzemek bezárásához vagy áttelepítéséhez vezetnek. Az utóbbit csak a nagy vállalatok tudnák finanszírozni; a kisebb európai vállalkozások számára nyilvánvalóan nem merül fel lehetőségként.

(1) Mindenekelőtt egy 2007-es UNECE-tanulmány „Wood resources availability and demands” [Faerőforrások rendelkezésre állása és kereslete] címmel, amely a 2006-os közös faenergia-felmérésen alapul.

(2) Uo.

5.2.2.1 Jelenlegi formájában a kibocsátáskereskedelmi rendszerrel szembeni új irányelvjavaslat jelentős piactorzuláshoz és versenyhátrányhoz fog vezetni az európai papíripar és más nagy energiaigényű iparágak számára, és emellett esetleg „szénzivatárgáshoz” is, mivel az EU-n kívüli fő versenytárs országoknak nem kell hasonló terhekkel és költségekkel számolniuk. Az EGSZB úgy véli, hogy alapvetően fontos, hogy a papírpép- és papíripart, valamint a faalapú lemezeket gyártó ipart nagy energiaigényű, a szénzivatárgás jelensége által veszélyeztetett iparágakként ismerjék el. Ezt most rögtön meg kell tenni. Az a javaslat, hogy csupán 2010-ben döntsenek arról, hogy mely ágazatok kapjanak még részleges ingyenes CO₂-kvótát, nagyon későnek tűnik.

5.3 Innováció, kutatás-fejlesztés, oktatás és képzés

5.3.1 Az innováció és a kutatás-fejlesztés kétségkívül hozzájárul majd a faalapú iparágak jövőjének biztosításához. Az EGSZB üdvözlözi, hogy az ágazat létrehozott egy „faalapú ágazatokkal foglalkozó technológiai platformot”, és kéri, hogy fordítsanak kellő figyelmet valamennyi alágazat jövőbeli szükségleteire. Növelni kell az ágazaton belül a kutatás-fejlesztés finanszírozását – különösen a hetedik keretprogram és más kapcsolódó programok keretében –, és azt a nyersanyagok és a termékek innovatív használatára kell irányítani.

5.3.2 Az Európán belüli rugalmasság ösztönzésére kialakított folyamatok nem hoztak létre olyan stabil és hozzáférhető lehetőségeket, melyek révén a faalapú ágazatok diákjai és dolgozói összehasonlítható és széles körben elfogadható képesítéseket szerezhethetnének vagy készségeiket egész életen át tartó tanulás révén fejleszthetnék. Ugyanígy az EU oktatási és szakképzési programjai keretében kialakított különböző kísérleti projektek sem produkáltak olyan eszközöket, amelyek képesek lettek volna kollektív szinten érzékelhető és a nemzeti megállapodásokban is megjelenő változásokat előidézni a munkahelyi gyakorlatokban. Az ilyen problémák gátolják a határokon átnyúló mobilitást, frusztrálják a nemzetközi karrierre vágyókat, és korlátozzák a munkáltatók hozzáférést a tehetséges munkavállalók teljes köréhez a faalapú iparágakon belül. Mindez hozzájárulhat ahhoz az általános benyomáshoz is, hogy az erdészeti, papíripari és faipari foglalkozásokban megszerezhető képesítések csekély értékűek.

5.4 Egészség és biztonság

5.4.1 Mint minden más ipari tevékenység, így a faalapú ipari munka is bizonyos szintű kockázattal jár a dolgozók egészségére és biztonságára nézve. Jóllehet az ipar jelentős erőfeszítéseket tett e téren az elmúlt évtizedekben, még mindig sok a tennivaló. Ráadásul – mivel nem minden tagállam közül azonos problémákkal a témakörben – kellően fontolóra kell venni az adandó válaszok hozzáigazítását az egyes tagállamok sajátos, helyi feltételeihez.

5.4.2 Az EU legutóbbi bővítései során olyan államok csatlakoztak az Unióhoz, amelyekben viszonylag nagyobb szükség van az egészségvédelmi és biztonsági politikák végrehajtásának javítására, mint általában az EU többi részében. Ezért az EGSZB szeretné kiemelni, hogy milyen nagy jelentőséggel bírnak mind az uniós pénzügyi eszközök, mind pedig az e tagállamokban működő faalapú iparágak kellő mértékű elköteleződése.

5.5 Kereskedelem és együttműködés harmadik országokkal

5.5.1 A faalapú iparágak globális méretekben folytatják tevékenységüket, és versenyképességük fenntartásához alapvetően fontos az export. Az EGSZB-t aggasztja, hogy az uniós vállalatok exportját szükségtelenül gátolják vámjellegű és nem vámjellegű akadályokkal. Az Európai Bizottságnak elsődleges feladatuk kellene kitűznie ezek megszüntetését.

5.5.2 Az EGSZB ugyancsak aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy fontos kereskedelmi partnerek, mint például Oroszország, olyan, az EU fanyersanyag-ellátására nagy hatást gyakorló intézkedéseket hoztak, amelyek termelésük csökkenéséhez vezetnek.

5.6 Kommunikáció és tájékoztatás

5.6.1 Jelentős társadalmi és gazdasági hozzájárulásaik ellenére a faalapú iparágak nagyközönségben kialakult képe nem túl jó. Általában nem igazán értik meg, hogy az európai erdők milyen értéket képviselnek a társadalom és a polgárok számára⁽³⁾. Az iskolákban sokszor azt tanítják a tanulóknak, hogy a fák kivágása rossz dolog, és hogy a világnak a lehető legtöbb élő fára van szüksége. A Dél-Amerikában, Délkelet-Ázsiában és egyéb térségekben tapasztalt illegális fakivágások és más fenntarthatatlan erdőgazdálkodási gyakorlatok sokat ártnak az erdészet általános imázsának.

5.6.2 Tekintettel az éghajlatváltozásról és a bioenergiáról folytatott jelenlegi vitákra, soha nem nyílt megfelelőbb alkalom a fa és a faalapú termékek fokozott felhasználásának népszerűsítésére. Az erdők elnyelik a CO₂-t, és ez az elnyelt szén-dioxid tárolható a faalapú termékekben. Az egész szektor és termékeinek

imázsa jelentősen javítható ezekkel a kizárólag erről az ágazatról elmondható klímavédelmi érvekkel, amelyeket terjesztetni kell, emellett érdeink kereskedelmi értékéről is további információkat kell nyújtani.

5.6.3 Jelenleg számos népszerűsítési terv létezik, amelyek élvezik az iparág támogatását, de csak korlátozott hatással vannak a faalapú iparágakról kialakult általános kép javítására. Ezeket a terveket tovább kell fejleszteni, és valamennyi iskolába és a társadalom szélesebb rétegeihez is el kell juttatni, hogy a társadalom minden szegmense megérthesse az (európai) erdők nevelésének és a faanyag hasznosításának fontosságát.

5.7 A fa felhasználásának ösztönzése

A közlemény nagy figyelmet fordít az ide tartozó iparágak nyersanyagellátására (lásd a fenti 5.1. pontot), azonban nem foglalkozik a fa és a faalapú termékek felhasználásával. A fenntarthatóbb termelés és fogyasztás ösztönzése keretében helyénvaló lenne hangsúlyt helyezni az akadályok és a szükségtelen jogszabályi, adminisztratív, pénzügyi és egyéb terhek megszüntetésére, lehetővé téve ezzel a fa nagyobb mértékű használatát, például az építőipar területén. Általában véve az EGSZB úgy véli, hogy a fa és a faalapú termékek speciális jellegét és szerepét a különböző szakpolitikák keretében figyelembe kellene venni.

5.8 Többcélú erdőgazdálkodás

Az EU 2006-os erdészeti cselekvési tervének egyik fő ajánlása az, hogy az erdészetnek „többcélúvá” kell válnia, a pusztá faellátáson kívül egyéb előnyöket is nyújtva a társadalom számára. Információk és adatok híján a társadalom számára a faanyagon kívül nyújtott szolgáltatások (bogyók gyűjtése, gombák, gyógynövények, vadászat és turizmus) pontos értékét nem határozták meg. Mindenesetre ezek a vállalkozások nyereséget termelnek, munkahelyeket és lehetőségeket teremtenek, s így joggal követelhetnek helyet maguknak az erdészeti ágazaton belül.

Az EGSZB, bár elismeri a „többcélú erdőgazdálkodás” szerepét, aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy több ország kormánya – erdeik fatermelőként betöltött kereskedelmi szerepének rovására – túl nagy hangsúlyt helyez a nem fa jellegű szolgáltatásokra.

Kelt Brüsszelben, 2008. december 3-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elnöke
Mario SEPI

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság főtájkára
Martin WESTLAKE

(3) Lásd: „Perception of the wood-based industries – Qualitative study of the image of wood-based industries amongst the public in the Member States of the European Union” [A faalapú iparágak megítélése – tanulmány a faalapú iparágakról az Európai Unió tagállamainak nagyközönségében kialakult képről] (© European Communities, 2002; ISBN 92–894–4125–9). A tanulmány a következő helyen érhető el:
http://ec.europa.eu/enterprise/forest_based/perceptionstudy_en.pdf.